

**ONTWERP VAN DECREET HOUDENDE EEN VERBOD OP HET HOUDEN VAN
PELSDIEREN EN OP HET HOUDEN VAN DIEREN VOOR DE PRODUCTIE VAN
FOIE GRAS DOOR MIDDEL VAN DWANGVOEDERING**

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. Algemene toelichting

1. Aanleiding en context

1.1. Pelsdierhouderij

Voornamelijk Amerikaanse nertsen (*Mustela vison*) en in mindere mate vossen en poolvossen worden gehouden voor de productie van pels. Andere soorten, zoals de chinchilla, de wasbeerhond en de beverrat, worden in veel mindere mate gehouden. Vlaanderen telt 17 pelsdierhouderijen. Hier worden enkel nertsen gehouden. In totaal zijn een 55.000-tal fokteven vergund, met een jaarlijkse productie van ongeveer 200.000 pelzen.

De publieke opinie stelt de pelsdierkweek steeds meer in vraag, zowel omwille van dierenwelzijn als vanuit ethisch oogpunt. Onze maatschappij aanvaardt niet langer dat dieren worden gedood voor een luxeproduct, terwijl er talrijke alternatieven voorhanden zijn.

In 1998 publiceerde het Cambridge University Animal Welfare Information Centre een rapport over het welzijn van nertsen en vossen gehouden voor de productie van pels¹. Op basis van de bestaande wetenschappelijke literatuur en de situatie in de praktijk, werd besloten dat er, zowel voor nertsen als voor vossen, duidelijke bewijzen waren dat het welzijn van de dieren in de klassieke houderij ernstig werd aangetast. Bovendien werd het onwaarschijnlijk geacht dat deze welzijnsproblemen opgelost zouden kunnen worden door aanpassingen aan de bestaande kooien of door wijzigingen in het management.

In 2001 publiceerde het Wetenschappelijk Comité voor Dierengezondheid en Dierenwelzijn van de Europese Commissie een rapport over het welzijn van pelsdieren, aangevuld met een erratum². Op basis van wetenschappelijke gegevens kwamen de auteurs tot de conclusie dat de pelsdierhouderij bij alle betrokken diersoorten het welzijn van de dieren ernstig aantast.

Zo blijkt dat de gebruikte kooien voor nertsen en vossen en de toegepaste managementsystemen niet voldoen aan belangrijke behoeften van de dieren, wat leidt tot abnormaal gedrag (stereotypieën, pels- en staartbijten bij nertsen,

¹ The Welfare of Farmed Mink and Foxes in Relation to Housing and Management, Cambridge University Animal Welfare Information Centre, 1998

² The Welfare of Animals Kept for Fur Production, Report of the Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare, adopted 12-13 December 2001, met erratum

infanticide bij vossen). De huisvestingsomstandigheden stimuleren de dieren niet om normaal gedrag te vertonen, zoals het onderzoeken van nieuwe voorwerpen, of maken dit zelfs volledig onmogelijk, zoals zwemmen en klimmen voor nertsen en graven voor vossen.

Voor chinchilla's, wasbeerhonden en beverratten blijken dan weer onvoldoende wetenschappelijke gegevens beschikbaar te zijn om te kunnen besluiten aan welke eisen voldaan moet worden om hun welzijn te verzekeren. Wel is duidelijk dat de klassieke huisvestingssystemen in de pelsdierhouderij ernstige welzijnsproblemen veroorzaken, met o.a. stereotypieën tot gevolg.

Wetenschappelijke studies bij nertsen hebben aangetoond dat de meeste welzijnsproblemen in de pelsdierhouderij het gevolg zijn van enerzijds een onvoldoende stimulatie van de dieren, en anderzijds het beletten van het natuurlijke foerageergedrag (met zowel het zoeken naar voedsel als het verorberen ervan)³. Verrijking is dan ook essentieel wanneer men het welzijn van deze dieren naar een aanvaardbaar niveau wil brengen. Onderzoek geeft aan dat de traditioneel gebruikte tunnels en platformen noodzakelijk zijn, maar onvoldoende om een antwoord te bieden. Nertsen blijken vooral sterk gemotiveerd te zijn om toegang te krijgen tot manipuleerbare voorwerpen (zoals bijttouwen), zwemmogelijkheid en een alternatieve nestbox (hooibox), minder om te beschikken over een platform en speelgoed (bv een bal) en het minst om toegang te hebben tot cilinders en een lege bijkomende ruimte⁴.

Het houden van pelsdieren op commerciële schaal is dan ook niet verenigbaar met het dierenwelzijn. Verschillende landen, zoals het Verenigd Koninkrijk, Oostenrijk, Slovenië, Kroatië, Tsjechië en Nederland, en het Waalse en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hebben intussen dan ook een verbod op het houden van pelsdieren ingevoerd. Duitsland en Zweden hebben minimumnormen ingevoerd om het welzijn van nertsen, respectievelijk vossen, te garanderen, wat ertoe heeft geleid dat de respectieve houderij in die landen niet langer economisch rendabel is.

Bovendien is de Amerikaanse nerts een invasieve soort. Bij ontsnapping kan hij zich gemakkelijk handhaven in ons milieu. Het is een efficiënte jager die bij ons geen natuurlijke vijanden heeft. Als nertsen zouden ontsnappen uit een pelsdierhouderij, zouden zij dan ook een ernstig gevaar zijn voor onze inheemse fauna. Het opleggen van huisvestingsvoorwaarden kan het risico op ontsnappen wel beperken, maar niet voorkomen.

³ Malmkwist, J., et al. Additional foraging elements reduce abnormal behavior - fur-chewing and stereotypic behavior - in farmed mink (Neovison vison). Applied Animal Behaviour Science 2013, 149 : 77-86

⁴ Cooper, J., et al. Increasing costs of access to resources cause re-scheduling of behaviour in American mink (Mustela vison) : implications for the assessment of behavioural priorities. Applied Animal Behaviour Science 2000, 66 : 135-151

1.2. Het houden van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding

Traditioneel werden ganzen gebruikt voor de productie van foie gras. Vandaag worden echter voornamelijk eenden ingezet. Het gaat hierbij om zogenaamde 'mulard'-eenden, een hybride van de muskuseend (*Cairina moschata*) en de gedomesticeerde pekingeend (*Anas platyrhynchos*). In Vlaanderen is momenteel één foie grasproducent actief, die uitsluitend eenden gebruikt.

De publieke opinie stelt de productie van foie gras door middel van dwangvoeding steeds meer in vraag, zowel omwille van dierenwelzijn als vanuit ethisch oogpunt. Onze maatschappij aanvaardt niet langer dat het dierenwelzijn onder druk wordt gezet voor een luxeproduct.

De productiecycclus voor de productie van foie gras duurt ongeveer 96 dagen. De opfokperiode duurt een twaalfstal weken. Vanaf de leeftijd van vier weken hebben de dieren toegang tot een buitenverblijf. Tijdens de laatste 15 dagen van de opfokperiode worden de dieren voorbereid op de periode van het dwangvoederen door een aanpassing van het voederritme en de voedersamenstelling.

Overeenkomstig het koninklijk besluit van 25 april 1994 houdende uitvoering van artikel 36, 10°, van de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren, duurt de periode van het dwangvoederen maximaal 14 dagen bij eenden en 21 dagen bij ganzen. Tijdens deze periode worden de dieren ofwel in collectieve kooien gehouden, waarbij ten minste drie eenden per kooi worden gehouden en met een minimale oppervlakte van 1.200 cm² per eend, ofwel in groepshuisvesting met ten hoogste zes eenden of drie ganzen per vierkante meter. De dieren worden gevoederd via een buis die rechtstreeks in de slokdarm wordt ingebracht. Hierbij worden tweemaal per dag steeds grotere hoeveelheden voeder toegediend, van 250 gram tot 450 gram⁵.

Verordening (EG) nr. 543/2008 van de Commissie van 16 juni 2008 houdende uitvoeringsbepalingen voor verordening (EG) nr. 1234/2007 van de Raad wat betreft de handelsnormen voor vlees van pluimvee, legt in artikel 1 onder meer de minimale voorwaarden vast waaraan een eenden- of ganzenlever moet voldoen om 'foie gras' genoemd te mogen worden. Zo moet een eendenlever een nettogewicht hebben van ten minste 300 gram en een ganzenlever een nettogewicht van ten minste 400 gram. Daar waar wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat het, in de juiste omstandigheden, niet uitgesloten is dat sommige ganzen deze minimale norm kunnen bereiken zonder dwangvoederen, is dit voor eenden tot op vandaag niet het geval⁵.

⁵ Production de foie gras, Rapport scientifique, Conseil du Bien-être des Animaux de Belgique, 2014

In 1998 bracht het Wetenschappelijk Comité voor Dierengezondheid en Dierenwelzijn van de Europese Commissie een rapport uit over het welzijn van eenden en ganzen bij de productie van foie gras⁶. Het Wetenschappelijk Comité kwam tot het besluit dat dwangvoederen, zoals het tot op de dag van vandaag wordt uitgevoerd, nefast is voor het welzijn van de dieren.

Op 7 november 2014 keurde de toenmalige federale Raad voor Dierenwelzijn een advies goed 'betreffende de productie van foie gras'. In dit advies besluit de Raad: "De Raad is van oordeel dat in België een verbod op de praktijk van dwangvoeding wenselijk is, maar bij de bepaling van de datum van de invoering ervan zal moeten rekening gehouden worden met de mogelijkheid om alternatieve methoden te gebruiken, de afschrijvingstermijn van de bestaande bedrijven en de concurrentiepositie van de Belgische productie binnen Europa."

In 2017 werd een studie, gefinancierd door de dienst Dierenwelzijn, opgestart naar alternatieve methoden voor de productie van foie gras. Deze studie heeft een looptijd van 36 maand.

In een literatuurstudie uit 2017 komen Roschlitz en Broom tot de conclusie dat dwangvoederen bij eenden een ernstige aantasting van het dierenwelzijn inhoudt en bijgevolg niet zou mogen toegepast worden⁷.

Op 25 april 2018 bracht de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn een advies uit over 'dwangvoederen bij de productie van foie gras'. In dit advies besluit de Raad:

"Het ongemak dat een eend voelt tijdens het dwangvoederen en onmiddellijk erna is moeilijk te bepalen. Het vangen en vasthouden kunnen stresserend zijn voor het dier en bij het invoeren van de buis kunnen wondjes ontstaan.

Tijdens de periode van het dwangvoederen, neemt de lever toe in grootte en gewicht tot uiteindelijk 7 tot 10 keer zijn oorspronkelijke afmeting. Deze gewichtstoename van de lever gaat ook gepaard met een toename van 85% van het levend gewicht van de eend.

Deze zwaarlijvigheid beïnvloedt het gedrag van de eenden; ze zijn minder actief en brengen meer tijd slapend door. Ook gaan de eenden meer hijgen om de extra warmte van het hoogenergetisch voer kwijt te geraken. Eenden hebben geen zweetklieren en moeten de extra warmte afgeven via hijgen. Het sterftcijfer

⁶ Welfare Aspects of the Production of Foie Gras in Ducks and Geese, Report of the Scientific Committee on Animal Health and Animal Welfare, adopted 16 December 1998

⁷ Roschlitz I en Broom DM (2017), The welfare of ducks during foie gras production, Animal Welfare, Volume 26, Number 2, May 2017, pp. 135-149

tijdens de 2 weken dwangvoederen is even hoog als tijdens de 12 weken opfokperiode, namelijk 2 tot 4%.

Naast deze gedrags- en fysiologische argumenten, weegt ook het ethische aspect omdat de eend geforceerd gevoederd wordt.

Het risico dat het dierenwelzijn tijdens de periode van het dwangvoederen geschaad wordt is dus erg groot, daarom raadt de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn aan de resultaten van het bovenvermelde onderzoek niet af te wachten en nu al een verbod op het dwangvoederen in te voeren. Concreet betekent dit een verbod op nieuwe bedrijven met dwangvoederen voor de productie van foie gras en uitdovende maatregelen (met het oog op volledige economische compensatie) voor het bestaande bedrijf.”.

2. Overzicht van de inhoud van het ontwerp van decreet

Om een einde te maken aan de dierenwelzijnsproblemen die het houden van pelsdieren, enerzijds, en dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding, anderzijds, met zich meebrengen, wordt een verbod ingevoerd op het houden van dieren met als hoofddoel ze te doden voor het verkrijgen van de pels en op het houden van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding.

Bedrijven die reeds actief zijn op het moment van inwerkingtreding van het verbod, kunnen hun activiteiten verderzetten tot 30 november 2023, voor zover ze niet meer dieren houden dan in de bestaande installaties gehouden kunnen worden. Hierbij wordt zowel het maximale aantal dieren waarvoor de bestaande installaties geschikt zijn, als het maximale aantal dieren vastgelegd in de milieu- of omgevingsvergunning, in rekening gebracht. Daarnaast mogen ze ook enkel dieren houden van soorten die ze op het moment van inwerkingtreding van het decreet houden en op locaties waar ze deze dieren op dat moment al houden. Tot slot moeten ze hun bestaande activiteit en de maximale omvang ervan melden aan de dienst Dierenwelzijn.

De Vlaamse Regering wordt gemachtigd om aan de betrokken houders vergoedingen toe te kennen voor een bedrijfsstopzetting of een bedrijfsreconversie. Deze regeling is geïnspireerd op de regeling die is voorzien in de artikelen 2.1.69 tot en met 2.1.74 van het decreet van 28 maart 2014 betreffende de landinrichting. Enkel delen van de betrokken houderijen die gevestigd zijn op het grondgebied van het Vlaams Gewest, komen in aanmerking voor een vergoeding. De vergoeding neemt degressief af, volgens een formule te bepalen door de Vlaamse Regering.

B. Toelichting bij de artikelen

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen commentaar.

Artikel 2

In dit artikel wordt een aantal termen gedefinieerd met het oog op een correct begrip van het decreet.

Artikel 3

Artikel 3 voegt een hoofdstuk IIbis "Verbod op het houden van pelsdieren" toe aan de wet van 14 augustus 1986 betreffende de bescherming en het welzijn der dieren (Dierenwelzijnswet). Dit nieuwe hoofdstuk IIbis zal bestaan uit de artikelen 9bis tot en met 9quater.

Artikel 4

Artikel 4 voegt een artikel 9bis toe aan de Dierenwelzijnswet. Dit artikel voert een verbod in op het opstarten van pelsdierhouderijen. Bestaande houderijen kunnen hun activiteiten voortzetten tot en met 30 november 2023, op voorwaarde dat ze:

- uitsluitend de diersoort houden die ze op het ogenblik van inwerkingtreding van het decreet houden;
- niet meer dieren houden dan het maximale aantal dat gehouden kan worden in de installaties die op het ogenblik van inwerkingtreding van het decreet aanwezig zijn;
- voldoen aan de meldingsplicht;
- de dieren houden op dezelfde locatie als waar ze werden gehouden op het tijdstip van melding.

Artikel 5

Artikel 5 voegt een artikel 9ter toe aan de Dierenwelzijnswet. Dit artikel voert een meldingsplicht in voor bestaande pelsdierhouderijen.

Artikel 6

Dit artikel, dat een artikel 9quater invoert in de Dierenwelzijnswet, machtigt de Vlaamse Regering om aan bestaande pelsdierhouderijen een vergoeding toe te kennen voor een bedrijfsstopzetting of een bedrijfsreconversie. In geval van een bedrijfsstopzetting, bestaat deze vergoeding uit, enerzijds, een vergoeding voor het verlies van het gebruik van onroerende goederen (met inbegrip van de eventuele woning, voor zover deze deel uitmaakt van de bedrijfssite) dat gepaard gaat met het stopzetten van de activiteiten als pelsdierhouderij en, anderzijds, een vergoeding voor de directe en indirecte kosten en het inkomensverlies die gepaard

gaan met het stopzetten van de activiteiten als pelsdierhouderij. In geval van een bedrijfsreconversie, bestaat de vergoeding uit, enerzijds, een vergoeding voor het verlies van het gebruik van onroerende (met inbegrip van de eventuele woning, voor zover deze deel uitmaakt van de bedrijfssite) goederen dat gepaard gaat met de bedrijfsreconversie en, anderzijds, een vergoeding voor de directe en indirecte kosten en de investeringen die gepaard gaan met de bedrijfsreconversie. De vergoeding neemt degressief af volgens een door de Vlaamse Regering te bepalen formule. De landcommissies worden belast met het bepalen van de vergoeding.

Artikel 7

Artikel 7 voegt een hoofdstuk IIter "Verbod op het houden van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding" toe aan de Dierenwelzijnswet. Dit nieuwe hoofdstuk IIter zal bestaan uit de artikelen 9quinquies tot en met 9septies.

Artikel 8

Artikel 8 voegt een artikel 9quinquies toe aan de Dierenwelzijnswet. Dit artikel voert een verbod in op het opstarten van houderijen van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding. Bestaande houderijen kunnen hun activiteiten voortzetten tot en met 30 november 2023, op voorwaarde dat ze:

- uitsluitend de diersoort houden die ze op het ogenblik van inwerkingtreding van het decreet houden;
- niet meer dieren houden dan het maximale aantal dat gehouden kan worden in de installaties die op het ogenblik van inwerkingtreding van het decreet aanwezig zijn;
- voldoen aan de meldingsplicht;
- de dieren houden op dezelfde locatie als waar ze werden gehouden op het tijdstip van melding.

Artikel 9

Artikel 9 voegt een artikel 9sexies toe aan de Dierenwelzijnswet. Dit artikel voert een meldingsplicht in voor bestaande houderijen van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding.

Artikel 10

Dit artikel, dat een artikel 9septies invoert in de Dierenwelzijnswet, machtigt de Vlaamse Regering om aan bestaande houderijen van dieren voor de productie van foie gras door middel van dwangvoeding een vergoeding toe te kennen voor een bedrijfsstopzetting of een bedrijfsreconversie. In geval van een bedrijfsstopzetting, bestaat deze vergoeding uit, enerzijds, een vergoeding voor het verlies van het gebruik van onroerende goederen (met inbegrip van de eventuele woning,

voor zover deze deel uitmaakt van de bedrijfssite) dat gepaard gaat met de bedrijfsstopzetting en, anderzijds, een vergoeding voor de directe en indirecte kosten en het inkomensverlies die gepaard gaan met de bedrijfsstopzetting. In geval van een bedrijfsreconversie, bestaat de vergoeding uit, enerzijds, een vergoeding voor het verlies van het gebruik van onroerende goederen (met inbegrip van de eventuele woning, voor zover deze deel uitmaakt van de bedrijfssite) dat gepaard gaat met de bedrijfsreconversie en, anderzijds, een vergoeding voor de directe en indirecte kosten en de investeringen die gepaard gaan met de bedrijfsreconversie. De vergoeding neemt degressief af volgens een door de Vlaamse Regering te bepalen formule. De Landcommissies worden belast met het bepalen van de vergoeding.

Artikel 11 en 12

Deze artikelen wijzigen artikel 36 van de Dierenwelzijnswet:

1° er wordt een strafbepaling ingevoerd voor diegene die handelt in strijd met de bepalingen van de nieuw ontworpen artikels 9bis en 9ter;

2° de uitzondering voor gespecialiseerde bedrijven op het verbod op dwangvoederen, voorzien in artikel 36 van de Dierenwelzijnswet, wordt met ingang van 1 december 2023 opgeheven.

Brussel, ...

De minister-president van de Vlaamse Regering

Geert BOURGEOIS

De Vlaamse minister van Mobiliteit, Openbare Werken, Vlaamse Rand, Toerisme
en Dierenwelzijn

Ben WEYTS